

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Hoogwaterkering Den Oever

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

28 mei 2010 / rapportnummer 2396-42

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft het voornemen de waterkering in Den Oever te versterken. Om het voornemen te kunnen realiseren moet een dijkversterkingsplan worden opgesteld. Ter ondersteuning van de besluitvorming wordt een milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure gevolgd. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland zijn het bevoegd gezag in deze procedure.

De Commissie voor de m.e.r. (de Commissie)¹ bouwt in haar advies voort op de uitgebreide en informatieve startnotitie. Dit advies moet dan ook gezien worden in samenhang met de startnotitie. De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval de volgende informatie moet bevatten:

- een heldere analyse van de veiligheidsproblemen in de huidige en toekomstige situatie, met voor de toekomstige situatie de hydraulische condities die volgens de huidige inzichten verwacht worden voor het jaar 2065 en op basis hiervan een gemotiveerde keuze voor de gehanteerde ontwerpfilosofie;
- een beschrijving van de huidige wateroverlast (frequentie, kosten/schade op jaarbasis) op het haventerrein en verduidelijken of het verminderen van deze wateroverlast onderdeel van de doelstelling van het voornemen is;
- een beschouwing van mogelijke alternatieven die aansluiten op de doelstelling(en). In geval “vermindering van wateroverlast op het haventerrein” naast een “veilige waterkering” ook een doelstelling is/wordt, dan dient een breder palet aan alternatieven beschouwd te worden dan opgenomen in de startnotitie (zie § 3.2 voor mogelijkheden);
- een beschrijving van de milieueffecten voor de uitvoeringsfase en de eindsituatie;
- inzicht in de te beschermen habitats en soorten binnen de in het studiegebied aanwezige Natura-2000-gebieden “Waddenzee” en “IJsselmeer” alsmede de Ecologische Hoofdstructuur;
- een publieksvriendelijke samenvatting van het MER, voorzien van overzichtelijk en ‘leesbaar’ kaartmateriaal.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen.

2. ACHTERGROND, DOELSTELLING EN BELEIDSKADER

De startnotitie geeft wel zicht op de aard van de problemen, maar in het MER dient hier explicieter op ingegaan te worden. Dat geldt voor:

- de hydraulische randvoorwaarden²;
- de frequentie van overstromen van de huidige kades op het haventerrein en de gevolgen daarvan voor de havenactiviteiten;

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*.

² In een aantal inspraakreacties (o.a. nrs. 6, 7 en 11, bijlage 2) wordt hier ook om gevraagd.

- de aansluiting met het Plan Afsluitdijk en de dijkverbetering van de IJselmeerdijk tussen Den Oever en Medemblik.³

In de startnotitie wordt als doelstelling geformuleerd het realiseren van een waterkering die bestand is tegen een maatgevende hoogwaterstand die met een kans van 1/4.000 per jaar voorkomt. Hiermee kan binnen dijkkring 12 aan de wettelijke veiligheidsnorm worden voldaan.

Het verminderen van de wateroverlast op het haventerrein is in de startnotitie niet expliciet als doelstelling opgenomen, maar mogelijk wel impliciet⁴. In het MER is het van belang om dit eenduidig uit te werken. De doelstelling kan immers doorwerken in de ontwikkeling van alternatieven:

- Indien verminderen buitendijkse wateroverlast geen doel is, dan liggen alternatieven die dit bewerkstelligen – zonder hoger doelbereik op de veiligheidsdoelstelling - minder voor de hand;
- In geval verminderen buitendijkse wateroverlast wel een doelstelling is, dan is het logisch om op dat vlak ook alternatieven te ontwikkelen. En dat kan breder dan nu in de startnotitie is opgenomen (zie § 3.2 van dit advies).

Maak in het MER duidelijk onderscheid tussen harde randvoorwaarden aan en eisen voor het voornemen en daarnaast wat als wenselijk wordt beschouwd.

De startnotitie biedt een opsomming van beleidsdocumenten en richtlijnen op de verschillende beleidsniveaus. In het geschetste overzicht (tabel 3.2 startnotitie) ontbreekt als kader de Waterwet, de Monumentenwet 1988 en de nieuwe Deltawet (nog in voorbereiding, maar mogelijk al in werking voor besluitvorming voor onderhavige project). Daarnaast is de Waddenzee als natuurerfgoed ingeschreven op de UNESCO-Werelderfgoedlijst. In het MER dient opgenomen te worden welke aandachtspunten of randvoorwaarden voor het initiatief vanuit die diverse kaders te verwachten zijn.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Voorgenomen activiteit

Beschrijf de voorgenomen activiteit zo uitgebreid als nodig is om een goede effectbeschrijving mogelijk te maken. Geef in ieder geval inzicht in de activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (aanleg/inrichting)⁵ en de eindsituatie (beheer, onderhoud en gebruik). Besteed daarbij ook aandacht aan de fasering van de uitvoering rekening houdend met de aanwezige omstandigheden.

³ Gaat zowel om de fysieke als de procesmatige aansluiting tussen het voornemen en de hier genoemde plannen/projecten.

⁴ De startnotitie noemt in § 2.2 onder doelstelling ook: 'het zoveel mogelijk behouden van bestaande functies op en langs de dijk, en, waar kansen zijn, het treffen van voorzieningen ter bevordering van (de ontwikkeling van) deze functies.' Hieronder zou ook het functioneren van het haventerrein en de daar gevestigde bedrijvigheid begrepen kunnen worden.

⁵ Denk daarbij aan de benodigde hoeveelheden grond en steen en de wijze van aanvoer (over land dan wel over zee) en verwerken ervan, het totaal benodigde grondverzet, de wijze van aanbrengen van damwanden en eventueel andere constructieve elementen en de mogelijke gevolgen ervan in de vorm van schade en overlast door ondermeer trillingen.

3.2 Alternatieven

De startnotitie bevat al een duidelijke en uitvoerige beschrijving van de mogelijke oplossingen om de hoogwaterkering van Den Oever aan de gestelde eisen te laten voldoen. De inperking van de alternatieven is ook goed te volgen.

Variant 3B neemt daarbij een bijzondere positie in:

- de kosten zijn hoog (€ 160 à 265 miljoen) in vergelijking met de als goed toepasbaar ingeschatte varianten 2A en 2B (€ 25 à 40 miljoen) en de milieueffecten kunnen relatief groot zijn (onder andere aantasting historische kazemat);
- het gevolg is dat de schutsluis van de Afsluitdijk binnendijs komt;
- deze variant lijkt bij het publiek⁶ de voorkeur te hebben, omdat er dan niets aan de huidige waterkering hoeft te gebeuren en het haventerrein altijd droog blijft.

In de startnotitie wordt aangegeven dat eerst onderzoek gedaan moet worden naar de financiële haalbaarheid van variant 3B. Daarbij verdient het aanbeveling om ook de mogelijke voordelen goed in beeld te krijgen. De resultaten van dit onderzoek kunnen aanleiding zijn om variant 3B niet verder uit te werken.

⁷

3.2.1 Alternatieven en varianten voor vermindering buitendijkse wateroverlast

Variant 3B is de enige variant in de startnotitie die zonder aanpassing van het haventerrein leidt tot vermindering van buitendijkse wateroverlast. Variant 1A+ leidt ook tot vermindering van de wateroverlast, en wel door verhoging van het haventerrein. Indien het verminderen van buitendijkse wateroverlast expliciet een randvoorwaarde of doelstelling is (zie hoofdstuk 2 van dit advies), dan is het logisch om op dat vlak meer alternatieven te beschouwen. In inspraakreacties worden daartoe verschillende mogelijkheden geschetst:

- variant 2B+ of project Oostoeverkade (zie inspraakreactie nr. 1, bijlage 2);
- plan-Wigbout (variant op variant 3B; zie inspraakreactie nr. 2, bijlage 2);
- plan de Herder of “Buitenom” (zie inspraakreacties nr. 3 en 13, bijlage 2);
- variant 2A+ (zie inspraakreactie nr. 7, bijlage 2).

Daarnaast zijn er nog andere – naar verwachting aanzienlijk goedkopere - mogelijkheden om de wateroverlast op het haventerrein te verminderen. Hierbij kan gedacht worden aan technische maatregelen op het haventerrein zelf.

Indien vermindering van buitendijkse wateroverlast een randvoorwaarde of doelstelling is hoeven de hiervoor geschetste mogelijkheden niet allemaal in detail in het MER uitgewerkt te worden. Een quick-scan op doelbereik, voldoen aan randvoorwaarden en/of andere criteria kan voorafgaan aan een keuze voor uit te werken alternatieven.

Als vermindering van de buitendijkse wateroverlast ‘slechts’ een wens is, verdient het aanbeveling om in het MER de (on)mogelijkheden op dat vlak te verkennen. Tenminste gaat het er dan om de (goed) toepasbare varianten mede op dit punt te beoordelen. Daarnaast is het aan te bevelen bij deze varianten de bovengenoemde technische maatregelen goed in beeld te brengen, zodat andere partijen dan het hoogheemraadschap de financiering en de realisatie

⁶ Zie verslag hoorzittingen en diverse inspraakreacties (onder andere nrs. 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 16 en 18; bijlage 2).

⁷ Bijvoorbeeld in geval uit de MKBA blijkt dat de baten marginaal zijn in vergelijking met de kosten, en er daarnaast ook geen of nauwelijks sprake is van niet in geld uit te drukken (milieu)voordelen.

van die maatregelen op zich kunnen nemen. De Commissie komt tot deze aanbeveling op grond van de volgende overwegingen:

- het hoogwatervrij maken van de kade is geen onderdeel van de veiligheidsproblematiek en valt dus niet onder verantwoordelijkheid, noch qua taakstelling, noch in financiële zin, van het hoogheemraadschap;
- de kadeproblematiek kan desondanks de veiligheid beïnvloeden en is in die context deel gaan uitmaken van het dijkverbeteringsproject in de varianten 1A+ en 3B;
- de kadeproblematiek is binnen Den Oever een belangrijk maatschappelijk issue.

3.3 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)

Aandachtspunten bij de ontwikkeling van het mma zijn:

- de mogelijkheid onderzoeken voor ontwikkeling van nieuwe natuur, bijvoorbeeld via geleidelijke verhoging /uitbreiding van schorren die kunnen bijdragen aan een vermindering van de golfaanval op de waterkering;⁸
- een milieuvriendelijke wijze van aanleg en uitvoering;
- het benutten van milieuvriendelijke bekledingsmaterialen;
- het vinden van een optimum tussen oplossingen gebaseerd op maximale bescherming van natuur en oplossingen met als uitgangspunt maximaal behoud van landschappelijke en cultuurhistorische waarden en versterking van de ruimtelijke kwaliteit.

3.4 Referentie

Ga bij de beschrijving van de referentiesituatie uit van de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van autonome ontwikkelingen, evenals nieuwe activiteiten waarover al een besluit is genomen. Motiveer bij de autonome ontwikkeling tevens of het zinvol dan wel noodzakelijk is om ook lopende initiatieven in het gebied mee te nemen, waar over nog geen besluit is genomen maar die de dijkversterking zouden kunnen beïnvloeden (denk daarbij aan de integrale verbetering Afsluitdijk).

4. **BESTAANDE MILIEUSITUATIE EN MILIEUGEVOLGEN**

4.1 Beoordelingskader

Werk in het MER het in de startnotitie opgenomen beoordelingskader verder uit met name voor de toetsing op doelbereik, uitgaande van de gehanteerde ontwerpfilosofie.

Maak de toetsingscriteria hanteerbaar door deze, waar mogelijk, van zoveel mogelijk kwantitatieve en meetbare indicatoren te voorzien. Geef, waar relevant, aan welk gewicht aan criteria wordt toegekend bij de beoordeling van de alternatieven.

⁸ Zie inspraakreacties nrs. 2, 4 en 7; bijlage 2.

De begrenzing van het studiegebied moet zodanig worden gekozen dat alle effecten van de verschillende onderdelen van het voornemen in beeld worden gebracht, ook als deze effecten zich buiten het plangebied voordoen.

Maak in het MER voor alle alternatieven een duidelijk onderscheid tussen de aanlegfase (tijdelijke effecten) en de eindfase (permanente effecten). Geef daarbij aan over welke periode de tijdelijke effecten zich voordoen.

4.2 Bodem

Geef in het MER, aanvullend op het gestelde in de startnotitie, inzicht in:

- de zettingsgevoeligheid van de bodem en de optredende zettingen (inclusief klink en natuurlijke bodemdaling) ten gevolge van de maatregelen en de mogelijke gevolgen daarvan;
- de effecten op mogelijke waterbodemonverontreinigingen.

4.3 Natuur

Het is belangrijk dat, los van hetgeen verplicht is op grond van wet- en regelgeving, in het MER op hoofdlijnen een algemeen en compleet beeld wordt geschetst van de huidige situatie, de autonome ontwikkeling en de effecten op de natuur in het studiegebied.

Onderzoek in het MER welke gevolgen er kunnen optreden. Als op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat het voornemen afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor de Natura-2000-gebieden “Waddenzee” en eventueel ook “IJsselmeer”, geldt dat een passende beoordeling opgesteld moet worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. Maak in ieder geval inzichtelijk of een eventueel blijvend effect op de Natura 2000-gebieden “Waddenzee” en “IJsselmeer” alleen bestaat uit verlies van habitat, of dat door de te kiezen ingreep ook andere (positieve) veranderingen (kunnen) gaan optreden, eventueel op langere termijn.

Onderzoek in de passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast.⁹

4.4 Landschap en cultuurhistorie

In de startnotitie is een overzicht gegeven van de aanwezige cultuurhistorische objecten in het plangebied. Beschrijf in het MER de effecten daarop van de verschillende alternatieven.¹⁰ Ga daarbij ook in op mogelijke herplaatsing van objecten (mitigerende en compenserende maatregelen).

Bij het aspect landschap gaat het om de effecten op de ruimtelijke kwaliteit. Deze betreffen met name de wederzijdse zichtrelaties tussen dorp en haven, het zicht vanaf dijk en haven richting Waddenzee, de coupure als contactpunt tussen dorp en haven en de omvang en inrichting van het haventerrein.

⁹ Uit de huidige lijn in de jurisprudentie volgt dat dit het geval is wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken zijn.

¹⁰ De RCE wijst er in een zienswijze (nr. 20, bijlage 2) op dat in de effectbeschrijving ook de bestaande schutsluis (rijksmonument) van de Afsluitdijk betrokken dient te worden.

Besteed bij de alternatieven vanuit het oogpunt van ruimtelijke kwaliteit bijzondere aandacht waar verschillende oplossingen op elkaar aansluiten en de continuïteit en de geometrie van de dijk in het geding zijn.

Betrek in de effectbeschrijving ook mogelijke positieve effecten (bijvoorbeeld met betrekking tot toegankelijkheid).

4.5 Woon- en leefmilieu

Geef in het MER inzicht in de gevolgen van de alternatieven voor de woon- en leefomgeving. Ga daarbij in op de kans dat woningen en/of andere gebouwen moeten worden gesloopt, of eventueel bedrijven moeten worden verplaatst of gewijzigd. Bespreek tevens de mate van hinder van de aanleg op de andere gebruiksfuncties, visserij, overige havenactiviteiten en scheepvaart, toerisme en recreatie, en bereikbaarheid van aanliggende percelen. Ga ook in op de visuele consequenties van de diverse alternatieven.

5. OVERIGE ASPECTEN

5.1 Leemten in milieu-informatie

Geef aan over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Beschrijf welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is.

In het MER moet duidelijk worden gemaakt welke consequenties de kennisleemten en onzekerheden hebben voor het besluit. Geef een indicatie in hoeverre op korte termijn de informatie beschikbaar zou kunnen komen.

5.2 Evaluatieprogramma

Bij vaststelling van het dijkversterkingsplan moet worden aangegeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER al een aanzet tot een programma voor dit onderzoek wordt gegeven. Wanneer uit de analyse in het MER blijkt dat effecten met name in de uitvoeringsfase optreden is monitoring tijdens de uitvoering aan te raden.

5.3 Vorm, presentatie en samenvatting van het MER

Neem in het MER ten minste een recente kaart op waarop alle in het MER gebruikte topografische namen goed leesbaar zijn aangeven.

Bij visualisaties dient ook aangegeven te worden vanaf welke standplaats de visualisatie is gemaakt.

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

BIJLAGE 1: Projectgegevens richtlijnenfase besluit-m.e.r.

Initiatiefnemer: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

Besluit: Dijkversterkingsplan ex artikel 7.1 van de Wet op de Waterkering

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C12.1/C12.2

Activiteit: verhogen van de veiligheid van de Hoogwaterkering in Den Oever door aanpassingen aan de havendijk en/of de havendammen

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in Wieringer Courant/Wieringermeerbode en Noordhollands dagblad, edities Den Helder en Schagen van 19 februari 2010
ter inzage legging startnotitie: 22 februari tot en met 6 april 2010
adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 17 februari 2010
richtlijnenadvies uitgebracht: 28 mei 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. A.J. Blik

dr.ir. Z. Jager

drs. M.A. Kooiman

drs. M.P. Laeven (secretaris)

drs. L. van Rijn-Vellekoop (voorzitter)

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie en relevante omstandigheden legt de Commissie in de meeste gevallen een locatiebezoek af.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. K.N. Veuger, Hippolytushoef
2. R. Wigbout
3. Zakenclub Den Oever, Den Oever
4. Kamer van Koophandel, Alkmaar
5. Gemeente Wieringen
6. M. Post-Broertjes, Den Oever
7. Stichting Landschapszorg Wieringen en Waddenvereniging
8. 261 eensluitende zienswijzen
9. Historische Vereniging Wieringen
10. B. van der Zee, Den Oever
11. D.J. Tijsen, Den Oever
12. Coöperatieve Visafslag Den Oever U.A., Den Oever
13. W.A. de Herder, Westerland
14. PWN Waterleidingsbedrijf Noord-Holland, Heemskerk
15. Vereniging Industriegroep Haven Den Oever, Den Oever
16. Smultarie, Den Oever
17. Gemeente Wieringen, Hippolytushoef
18. M. Muller, Den Oever
19. ir. E.I. Boerdijk, Westerland
20. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Hoogwaterkering Den Oever

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft het voornemen de waterkering in Den Oever te versterken. Hiervoor zijn aanpassingen aan de havendijk en/of de havendammen nodig. Om het voornemen te kunnen realiseren moet een dijkversterkingsplan worden opgesteld. Ter ondersteuning van de besluitvorming wordt een milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure gevolgd. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland is het bevoegd gezag.

ISBN: 978-90-421-3024-1

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

